

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان مقاله: تاثیر رسانه بر شکل گیری شخصیت کودکان

• استاد راهنما: سرکار خانم کبری قاسمی

• کلثوم مرادی

• لیلا آشوری

• هاجر اژدري

• مریم ظریفی پور

حوزه علمیه امام خمینی رحمه الله علیه رباط کریم

استان تهران

چکیده

تأثیر رسانه بر شکل‌گیری شخصیت کودکان

دوران کودکی یکی از مهمترین بخش‌های زندگی هر فرد به شمار می‌رود. در دوران کنونی که دسترسی به رسانه‌ها مخصوصاً فضای مجازی آسان شده و در عین حال این فضا جذابیت و محبوبیت خاصی در بین کودکان دارد. این مسئله می‌تواند در کنار مزایایی که دارد آسیب‌ها و مخاطرات خاص خود را داشته باشد. در این پژوهش (با توجه به فراوانی داده‌ها) به یکسری مزیت‌ها از جمله، فرصت آموزشی، تاب-آوری، توسعه مهارت اجتماعی و آثار منفی از جمله: وابستگی مفرط، خوشونت و پرخاشگری، و... پرداخته شده و راهکارهایی برای مدیریت مصرف رسانه‌های کودکان ارائه می‌شود تا ضمن برخورداری از این مزیت‌ها از خطرات احتمالی آن جلوگیری شود. این مقاله با روش تحلیلی-توصیفی به بررسی این تأثیرات رسانه بر شکل‌گیری شخصیت کودکان پرداخته شده.

کلیدواژه‌ها: رسانه، شخصیت، کودک، شخصیت کودک

مقدمه

شخصیت انسان به تدریج و طی دوران مختلف زندگی شکل می‌گیرد اما مهم‌ترین دوره، دوران کودکی و نوجوانی است. به طور کلی پایه‌های شخصیت در پنج سال اول زندگی گذاشته می‌شود از طرفی رسانه و فضای مجازی دنیای عجیب و در عین حال شگفت‌انگیزی برای کودکان محسوب می‌شود و در شکل‌دهی شخصیت آنها، نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. در این میان در دوران کرونا با توجه به نیاز فرزندان به فضای مجازی تلفن‌های همراه به یکی از ابزارهای اصلی و پر استفاده رسانه تبدیل شد و به شکل گسترده‌ای افزایش یافت و بعد از آن هم با وجود مدارس حضوری همچنان در دسترس آنهاست.

رسانه‌ها می‌توانند به شکل‌گیری تصورات و انتظارات اجتماعی در ذهن کودک کمک کنند، که این مسئله می‌تواند بر توسعه هویت و شخصیت آنها تأثیرگذار باشد. باید به این نکته توجه شود که کودکان با توجه به آن چیزی که می‌بینند و می‌شنود رفتار می‌کند و تکرار آنها شخصیت او را شکل می‌دهد.

شناخت تأثیرات مثبت و منفی رسانه‌ها بر شخصیت کودکان و حمایت از آنها در انتخاب محتوای مناسب، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این در حالیست که بعضاً والدین از کنترل فرزندان از نحوه و زمان این فضا غفلت می‌ورزند.

هدف از این تحقیق بررسی آسیب‌ها، تأثیر گذاری و آگاهی بخشی والدین از مزیت‌ها و آسیب‌های ناشی از رسانه است.

این پژوهش با این سوالات روبه‌رو است:

آثار مثبت رسانه در کودکان چیست؟

آثار منفی رسانه در کودکان چگونه بروز می‌کند؟ چه راهکار هایی برای کاستن این آسیب‌ها وجود دارد؟

در این زمینه تحقیقاتی انجام گرفته از جمله:

زهره و آذیتا اسدی در مقاله

«تأثیر الگوپذیری رفتار کودکان از رسانه‌ها» پرداخته‌اند

در این پژوهش نشان داده شده است که رسانه‌ها به‌ویژه تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی، نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای تقلیدی کودکان دارند. این تقلیدها می‌تواند زمینه‌ساز ویژگی‌های شخصیتی مثل برون‌گرایی یا پرخاشگری شود.

معصومه احمدی در مقاله

« بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر شکل‌گیری شخصیت نوجوانان در شهر تهران » پرداخته

در این مقاله بیان شده که رسانه‌ها در ابعاد مختلف شخصیتی مانند اعتماد به نفس، خودپنداری و روابط اجتماعی نوجوانان اثر مستقیم دارند.

*** مربیان (معلمان و کادر آموزشی)**

(الف) استفاده هدفمند از رسانه در آموزش

مربیان می‌توانند رسانه‌ها را به‌عنوان ابزار مکمل آموزشی به کار گیرند. برای نمونه، نمایش مستندهای علمی، کارتون‌های آموزنده یا بازی‌های آموزشی در کلاس می‌تواند نه تنها جذابیت یادگیری را افزایش دهد بلکه قدرت درک مفهومی کودکان را نیز تقویت کند. (جعفری، علی، ۱۴۰۰)

(ب) آموزش سواد رسانه‌ای به کودکان

مدرسه بهترین مکان برای آموزش مهارت‌های تحلیل پیام‌های رسانه‌ای است. با طراحی کارگاه‌های ساده و متناسب با سن، کودکان می‌توانند یاد بگیرند میان واقعیت و بازنمایی رسانه‌ای تفاوت قائل شوند. این موضوع در درازمدت مانع شکل‌گیری شخصیت سطحی یا مصرف‌گرایانه در کودکان خواهد شد. (صالحی، رضا، ۱۳۹۶)

(ج) تقویت تعاملات اجتماعی واقعی

یکی از چالش‌های بزرگ رسانه‌ها، کاهش تعاملات اجتماعی کودکان است. مربیان می‌توانند با طراحی بازی‌های گروهی، فعالیت‌های هنری و پروژه‌های جمعی، زمان استفاده از رسانه را تعدیل کنند و در عوض مهارت‌های اجتماعی و هیجانی کودکان را پرورش دهند. (افلاکی و دیناری، ۱۳۹۹)

*** مسئولان و سیاست‌گذاران**

(الف) تولید محتوای بومی و مناسب سن کودک

مسئولان فرهنگی وظیفه دارند زمینه تولید محتواهای جذاب و در عین حال سازگار با ارزش‌های فرهنگی و تربیتی جامعه را فراهم آورند. تجربه کشورهای موفق نشان داده است که سرمایه‌گذاری در تولید انیمیشن‌ها

و برنامه‌های بومی، تأثیر چشمگیری بر جلوگیری از نفوذ فرهنگ‌های بیگانه در شکل‌گیری شخصیت کودکان دارد (اسدی، زهرا و آذیتا، ۱۳۹۷)

(ب) وضع قوانین برای کنترل دسترسی به محتوای آسیب‌زا

سیاست‌گذاران می‌توانند از طریق ایجاد سامانه‌های کنترل والدینی، فیلترینگ هوشمند و نظارت بر شبکه‌های اجتماعی، دسترسی کودکان به محتوای نامناسب را کاهش دهند. این اقدام در کنار آموزش والدین می‌تواند مانع بروز اختلالات شخصیتی ناشی از مصرف محتوای خشونت‌آمیز یا غیراخلاقی شود (جعفری، علی، ۱۴۰۰)

(ج) سرمایه‌گذاری در آموزش ملی سواد رسانه‌ای

برای آن‌که اقدامات والدین و مربیان نتیجه‌بخش باشد، لازم است مسئولان برنامه‌های ملی برای آموزش سواد رسانه‌ای طراحی کنند. این آموزش می‌تواند هم والدین و هم مربیان را توانمند سازد و در سطح کلان، فرهنگ مصرف رسانه‌ای آگاهانه را در جامعه نهادینه کند (صالحی، رضا، ۱۳۹۶)

- بیان احساسات

- تاب آوری

- افزایش انگیزه

- تقلید رفتاری

- وابستگی

- تضعیف رابطه عاطفی

- مسائل مربوط به رسانه

و....

حوزه فردی

- معرفی و ترویج ارزش ها و

نگرش ها

- کمک برای اجتماعی شدن

کودک

- آموزش و یادگیری

- توسعه مهارت اجتماعی

- افزایش خشونت و پرخاشگری

اجتماعی

- کاهش مسؤولیت اجتماعی

حوزه اجتماعی

رسانه و کودک

حوزه شناختی

- ارتباط شناختی

- رشد عاطفی

- خواسته های کاذب

نتیجه گیری

در حال حاضر رسانه ها عضو جدایی ناپذیر زندگی ما شده است. در کنار آثار مثبتی که رسانه ها دارند، می تواند آسیب های جدی بر روح و روان کودکان بگذارند، به نحوی که در تعاملات فردی و اجتماعی خود اثر گذار باشند.

توجه به فرصت های بی نظیر رسانه در حوزه رشد فردی، اجتماعی، شناختی کودکان قابل تامل است. شناخت دقیق خطرات و فرصتهای این پدیده جذاب و پرطرفدار این مسئله را می طلبد که والدین، مربیان و مسئولان نظارت، دقت و برنامه ریزی کنند تا منجر به بهره برداری موثر از این ابزار گردد.

منابع

*قرآن کریم

- ۱- ابراهیمی، تاثیر رسانه بر سبک زندگی کودکان و نوجوانان
- ۲- احمدی و دیگران، سبک تربیت اجتماعی کودک در آموزه‌های اسلامی
- ۳- بنائی، تدین ملکی، عبدالخانی، روانشناسی مصرف رسانه و تاثیر آن بر رشد عاطفی دانش‌آموزان، ص ۹ تا ۱۱
- ۴- بغدادی، تاثیر رسانه‌های اجتماعی بر شکل‌گیری شخصیت کودکان
- ۵- سعید، فراهانی، بررسی تاثیر رسانه‌ها بر تربیت و رشد کودکان و نوجوانان، روزنامه فرهیختگان - ۲۲/مرداد ۱۳۹۴/شماره ۱۷۳۱
- ۶- حدادی، رسانه‌ها می‌توانند به عنوان منبع ارزشمندی برای نوجوانان عمل کنند
- ۷- دهقانپور، مجله روانشناسی رابینا
- ۸- رحیمی، رسانه و الگوپذیری کودکان
- ۹- سجادی، ناطقی، تاثیرات رسانه بر هویت کودکان و نوجوانان
- ۱۰- سلیمانی، نقش رسانه در تربیت اخلاقی کودکان هنگام استفاده کودک از رسانه
- ۱۱- محسنی، نقش رسانه‌ها در شکل‌گیری هویت کودکان و نوجوانان
- ۱۲- مطلبی، نقش رسانه در مدگرایی کودکان و نوجوانان
- ۱۳- مظلومیان، ماهیگیر، بررسی تاثیرات مثبت و منفی تکنولوژی و رسانه‌های جمعی در تعلیم و تربیت
- ۱۴- ویکتور سی و دیگران، اثرات رسانه‌ها بر سلامتی کودکان و نوجوانان
- ۱۵- زارعی، تاثیر رسانه‌ها بر کودکان
- ۱۶- شاملو، سعید، مکاتب و نظریه‌ها در روان‌شناسی شخصیت، ص ۱۶-۱۷، تهران، رشد، ۱۳۸۲، چاپ هفتم
- ۱۷- سایت ذهن نو
- ۱۸- سایت سیویلیکا